

DE KRACHT
VAN VERHALEN

BOEM

PAUKESLAG

daar ligt alles

PLAT

DE HELENDE KRACHT VAN

poëzie

EN HET ANTWERPSE DICHTERSCHAP

De Joods-Antwerpse dichteres Cleo Klapholz ziet er verrassend fris uit voor iemand die bewogen weken achter de rug heeft. Begin november mocht ze niet alleen 33 kaarsjes uitblazen, maar nam ze, samen met drie anderen, ontslag als stadsdichter. Cleo heeft geen zittend gat: ze is communicatieverantwoordelijke, chef bij Catering Tikila, maar ook samen met de Antwerps-Congolese dichter Yves Kuabi Nelen een van de bezielers van Proza-k, een Antwerps dichterscollectief dat sterk inzet op verbinding in de stad. Ik had een zoom-gesprek met de stadsdichteres-af over Proza-k, de helende kracht van poëzie en het Antwerpse dichterschap.

Het Antwerpse dichterscollectief Proza-k werd in volle coronatijd opgericht. Hoe is dat eigenlijk gegaan?

Cleo Klapholz: "Yves en ik leerden elkaar enkele jaren geleden eerder bij toeval kennen. We werkten allebei als flexijobber in een nachtclub. In de uren van de nacht ontdekten we een gemeenschappelijke liefde voor taal, woorden en poëzie. Toen was er plots corona, de club ging dicht en mensen waren meer dan ooit op zichzelf aangewezen. De goesting om samen iets uit de grond te stampen, om mensen troost te bieden via poëzie, was urgenter dan ooit en zo werd Proza-k (uit te spreken als het pilletje) geboren. We zien onszelf graag als hedendaagse poëtische esculapen, omdat we mensen graag willen genezen met onze woorden en hen ook willen engageren zelf poëzie te schrijven en te brengen."

Welke 'helende' projecten hebben jullie zoal uit de grond gestampt?

"We zijn begonnen met een soort livestream

met poëzie, Digitale Dichters. Live-streaming werd toen bijzonder hip, dj's deden het, maar voor poëzie bestond er niets gelijkaardigs, toch niet in Antwerpen. Die eerste poëzie-livestreams namen we op in het cafeetje van een goede vriend. Alles gebeurde coronaproof, micro's werden altijd netjes ontsmet. In het begin waren het vooral Yves en ik die teksten brachten en dan nog voor eigen publiek, kennissen en vrienden, maar naarmate we groeiden, traden we zelf steeds minder op. We wilden vooral andere startende dichters of performers een platform bieden. Daarnaast organiseerden we workshops waar mensen podiumervaring konden opdoen. Iedereen die ook maar enigszins poëzie schreef, rapte of spoken words bracht, kon bij ons zijn creatief ei kwijt. Alles was bijzonder laagdrempelig. Die avonden kenden succes en steeds meer mensen vonden de weg naar ons. We deden dit op maandelijkse basis en ook op steeds andere locaties zoals BorGerHub, de Permekebibliotheek, enz.

We wisten dat dit iets was dat we wilden blijven doen, dat optreden op een podium, en zo zijn we uiteindelijk geland in KAVKA, waar de Proza-K-dichters nu maandelijks optreden en Open Mic Events worden georganiseerd. De naam Proza-k is misschien wat verwarrend voor een poëzie-collectief, maar wat wij brengen gaat verder dan louter poëzie. We bieden een crossmedia-platform waar iedereen welkom is: kunstenaars die werken willen tentoonstellen, muziek of verhalen willen brengen, performen, slam poetry, alles kan. Er zijn geen beperkingen."

Proza-K is een duidelijk sociaal-artistiek project. Het heeft als doel poëzie zo laagdrempelig mogelijk te maken, voor iedereen. Jullie doelgroep is divers. Iedereen is welkom, jong, oud, wit, zwart, religieus, niet-religieus, Hoe vinden al die verschillende mensen de weg naar jullie?

"Ja, dat is hard werken inderdaad (lacht), want poëzie heeft veelal de naam elitair en ontoegankelijk te zijn. Maar ons oudste lid is 83 jaar en ons jongste 19, dus ik denk dat het ons wel aan het lukken is. Heel veel gebeurt natuurlijk via sociale media. Yves werkt ook als communitybuilder in BorGerHub waardoor hij veel mensen met verschillende achtergronden ontmoet. Daarnaast deden we ook een poëzieproject in een aantal OKAN-scholen in Brugge. Het is prachtig om te zien hoe jongeren uit Oekraïne, Pakistan, ... met een beperkte hoeveelheid woorden er toch in slagen fantastische gedichten op papier krijgen. Je moet die gasten uit hun comfortzone trekken. Dat kan pas als je eerst raakvlakken zoekt met die jongeren, via slam poetry of hiphop bijvoorbeeld. In de toekomst willen we zeker nog meer OKAN-scholen aanschrijven voor dergelijke initiatieven.

Andere projecten ontstaan eerder spontaan. Yves en ik zijn heel sociale mensen en spreken overall mensen aan om ze warm te maken voor poëzie. Yves' Congolese roots helpen ook om bepaalde groepen mee over de streep te trekken. Zeker in de OKAN-scholen zag je hoe makkelijk kinderen met hem in gesprek gingen. We zijn ook contacten aan het leggen voor poëzieprojecten met senioren. Senioren zitten zo vol verhalen, maar vaak kwijnen ze weg in eenzaamheid, in woonzorgcentra... het is zo zonde om die schat aan verhalen verloren te laten gaan.

Daarnaast was het ook de bedoeling van ons stadsdichterschap om met eenzame jongeren of daklozen gedichten te maken. Nu gaan we dat nog steeds doen, maar dan zonder het geld van de stad (lacht). Voor ons is het vooral

belangrijk dat alle mensen zich welkom voelen en het idee kunnen hebben dat poëzie iets voor hen kan zijn, ongeacht leeftijd of taal."

Begin dit jaar koos de stad Antwerpen niet een stadsdichter, maar ging het voor een poule van dichters. Doel was het stadsdichterschap te verjongen en vooral diverser te maken. Jullie werden toen samen met vier anderen geselecteerd. Op zondag 6 november dienden jullie tijdens Crossing Border, een literair festival, collectief ontslag in wegens onverzorgbaarheid met het huidige stadsbestuur. Daarmee volgden jullie het voorbeeld van Ruth Lasters, die haar ontslag al in september had ingediend nadat haar gedicht 'Losgeld' werd geweigerd. Hoe kijken jullie nu terug op dat stadsdichterschap?

"We moeten daar niet flauw over doen. Ondanks de gebeurtenissen van de laatste maanden vormde het stadsdichterschap voor ons een geweldige opportuniteit. Proza-k stond op dat moment nog in zijn kinderschoenen. Toen de stad een oproep lanceerde voor het stadsdichterschap, hadden we eerst sterk onze twijfels. We waren nog maar net bezig, hadden weinig volgers op sociale media en waren helemaal nog niet bekend zoals sommige andere kandidaten. Aan de andere kant zagen we ook een aantal troeven: onze unieke roots en het feit dat we een duo waren. We hebben dus een dossier samengesteld en onze liefde voor de stad Antwerpen in een gedicht gegoten. Toen kwam het grote nieuws. Samen met vier andere dichters, die hun strepen al zwaar verdiend hadden, mochten we twee jaar lang het culturele landschap van Antwerpen inkleuren met onze diversiteit. Ineens ging het hard, kregen we allerlei kansen, mochten we op verschillende locaties optreden. En we hebben natuurlijk ook vijf stadsgedichten geschreven. Het is bijzonder jammer dat het zo is geëindigd, maar ons ontslag was ook nodig om mensen wakker te schudden dat er überhaupt stadsdichters waren."

Op sociale media kondigden jullie jullie laatste optreden als stadsdichter aan. Jullie schreven 'Toxische relaties moet je op tijd verbreken. Zeker als ze met een stadsbestuur zijn.' Wanneer hadden jullie door dat de samenwerking niet liep zoals gewenst, dat er iets mis was?

"Er waren sowieso van in het begin bedenkingen bij de keuze van de stad voor een stadsdichterspoule. Ook heel wat vorige stadsdichters toonden zich bijzonder sceptisch. In het begin dachten we nog: gun ons dat toch. Ze hebben jammer genoeg wel gelijk gekregen. Ik denk nog steeds, misschien na-

SENIOREN
ZITTEN ZO VOL
VERHALEN,
MAAR VAAK
KWIJNEN ZE
WEG IN
EENZAAMHEID,
IN
WOONZORGCENTRA

ief, dat een poule kans van slagen had als er voldoende ondersteuning was geweest van de stad. Ik vind het nog altijd een gemiste kans van Antwerpen om echt diversiteit uit te dragen. De voorbije jaren konden de Antwerpse stadsdichters altijd op veel steun en publiciteit rekenen. Iedereen kende hen bij naam, ze kregen een overvloed aan opdrachten en voldoende vrijheid om zelf projecten te lanceren. Dat was bij ons wel anders. Ik heb het gevoel dat bijna niemand echt wist wie de stadsdichters waren. Er volgde geen lawine aan opdrachten zoals we gedacht hadden. Ook de aankondiging van onze aanstelling verliep achteraf gezien nogal achter de schermen. Zo vond schepen van Cultuur Nabilla Ait Daoud (N-VA) het niet nodig om kennis te maken, laat staan om onze feestelijke inauguratieshow in de Arenbergsschouwburg bij te wonen. Verschillende gedichten zagen de buitenwereld niet. Eerst zagen we daar geen graten in, dachten we dat het een kwestie van media-aandacht was. Maar toen ons eigen gedicht, Crystal Palace, een ode aan de koolkaai, last minute niet mocht verschijnen op een lelijke grijze electriciteitskast omdat de tekening te obsceen zou zijn, zijn we ons toch vragen beginnen stellen. Ik heb toen heel wat diensten aangeschreven, maar ik heb nooit antwoord gekregen.

Op 1 september barstte de bom pas echt. Collega Ruth Lasters stapte op, nadat haar gedicht Losgeld geweigerd werd. Losgeld was een kritisch gedicht over de ongelijke behandeling van jongeren in het beroepsdossier. De schepen van cultuur noemde het een politiek pamflet en geen stadsgedicht. In

IK VIND HET NOG ALTIJD EEN GEMISTE KANS VAN ANTWERPEN OM ECHT DIVERSITEIT UIT TE DRAGEN

de nasleep van haar ontslag werd een harde strijd gevoerd in de literaire wereld. Op sociale media werd bagger over ons gegooid en heel wat mensen, ook ex-stadsdichters, vonden dat we solidair met Ruth Lasters ontslag moesten nemen. Tuurlijk stonden we achter Ruth. Haar gedicht beoogde precies wat Antwerpen zogezegd vooropstelde met het stadsdichterschap: verbinding en diversiteit bewerkstelligen. Ik vraag me trouwens af of de schepen van cultuur het dossier van Ruth zelfs heeft gelezen. Iedereen van ons moest immers bij zijn kandidatuurstelling een dossier indienen wat je als stadsdichter wou bereiken. In ieder geval werden we zwaar onder druk gezet door de literaire wereld om ook op te stappen. Het leek wel of iedereen plots een mening had en zich in het debat mengde. We kregen haatmails, werden minder gevraagd, kregen het hard te verduren in opiniestukken, ... Ook de aanvankelijke cohesie tussen de verschillende dichters van de poule begon af te brokkelen. Toch bleven we met ons vieren als stadsdichter aan. We wilden het instituut van het stadsdichterschap niet opblazen. Dit zou een belediging zijn aan het adres van alle andere dichters die mee een gooi hadden gedaan naar deze titel. Waarom zouden wij het dan zomaar opgeven?"

Na het ontslag van Ruth Lasters hebben jullie dan met het stadsbestuur overlegd om te zien hoe het nu verder moest met het stadsdichterschap. Er volgden gesprekken met schepen van cultuur Nabilla Ait Daoud en haar kabinet. Hoe zijn die gesprekken verlopen?

"We kregen te horen dat er een licentieovereenkomst zou volgen met concrete afspraken voor de stadsdichters, eentje zoals onze voorgangers ook hadden ondertekend. Maar na twee maanden was er nog altijd geen overeenkomst. Daarom namen we collectief ontslag als stadsdichter, een beslissing die ook te maken heeft met het ruimere culturele klimaat in Antwerpen. Schepen Nabilla Ait Daoud schrapte immers alle projectsubsidies

drie jaar lang. Dat was de laatste druppel. We begrepen dat we de handdoek in de ring moesten gooien. Het huidig stadsbestuur wil geen dichters of cultuur."

Jullie laatste optreden als stadsdichter dateert van zondag 6 november. Elk van jullie had zo zijn of haar eigen motieven om op te stappen. Zo schreef Yannick Dangre op zijn Facebookpagina over de keuze van Antwerpen voor een stadsdichterspoule: "Een doelbewuste systeemfout uiteraard: een gezichtsloos amalgaam is minder bedreigend dan een stadsdichterschap met een smoel. Want zoals altijd in de kunst: l'individu fait la force. Het ambt in vijven klieven was achteraf bekeken dan ook een onvervalst staaltje divide et impera." Was het inderdaad van in het begin een doelbewuste zet van Antwerpen om kritische stemmen in de kiem te smoren?

"Dat werd toch soms in de wandelgangen gefluisterd. Er waren in het verleden al problemen geweest met dichters die een kritisch stemgeluid lieten horen. Achteraf gezien was een poule van vijf dichters inderdaad geen goed idee. De ondersteuning van de stad kan niet in vijf verschillende richtingen getrokken worden, daar zijn er niet genoeg manschappen en middelen voor. De kracht van diversiteit van meningen en woorden gaat volledig verloren als er geen cohesie is."

Hoe denk je dat het nu verder gaat? Heeft het stadsdichterschap volgens jou nog een toekomst?

"Ik denk dat het stadsdichterschap hier eindigt. Dan waren we wel de laatste stadsdichters van Antwerpen. Een magere troost. Het zou goed zijn als het instituut van het stadsdichterschap gered werd en dat er terug een stadsdichter in Antwerpen is. Iemand die het gezicht van cultuur in Antwerpen kan redden mét een licentieovereenkomst, mét een centrale plek waar alle stadsgedichten worden verzameld en mét volledige steun van de stad. Maar ik vrees er een beetje voor. Ik denk dat het kabinet van cultuur op de een of andere manier nog aan eerherstel gaat doen, maar ik weet niet of dat nog gaat werken en of er nog veel mensen aangetrokken zullen zijn tot het stadsdichterschap."

En voor Proza-K persoonlijk? Hoe gaat jullie persoonlijk verhaal verder?

"Yves en ik willen in de eerste plaats onze eigen gedichten bundelen en uitgeven. We moeten het ijzer smeden nu het nog heet is. Dus we zijn dringend op zoek naar een uitgever. Daarnaast blijven we gewoon doen

wat we aan het doen waren, alleen niet meer onder de noemer van het stadsdichterschap. De open mics blijven, we plannen zelfs slamavonden met senioren. En daarnaast willen we ook die poëzieprojecten op OKAN-scholen verder uitbouwen. Nog goesting en projecten genoeg!"

(Intussen heeft schepen Nabilla Ait Daoud enkel dagen na ons gesprek ook al in de media laten weten dat het stadsdichterschap inderdaad voorbij is. Dood en begraven.)

Interview: Kristel Gijbels

© Eloy

BIO Cleo Klapholz (1989) maakt deel uit van Antwerps dichterscollectief Proza-K. Proza-K is het geesteskind van twee woordkunstenaars: Yves Kibi Puati Nelen en Cleo Klapholz, twee trotse Antwerpenaren die zichzelf hedendaagse poëtische esculapen noemen. Dit is namelijk het oud-Nederlands woord voor dokter. Want in onze maatschappij proberen zij het woord als heilmiddel voor te schrijven. Proza-K is het perfecte voorbeeld hoe Antwerpen is vervlochten met haar multiculturele roots gezien deze Belgische esculapen Congolese en Joodse roots hebben. Door middel van hun maandelijks open mic events in KAVKA maar ook website en sociale media proberen zij (startende Antwerpse dichters een platform te bieden